

הרב מנחם סדובסקי

גדרי השמחה בחודש אדר הראשון והשני

שולט בהם עין הרע – כמו שנאמר "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין" ויוסף הלא יצא ממנו ב' שבטים מנשה ואפרים ולכן דווקא בו שייך לעבר ולעשות ב' אדרים. הרי שלדבריו שני החודשים שוים וגם אדר הראשון מזלו דגים. ולכאורה ה"ה נמי לענין ריבוי השמחה. וכ"כ בשערי הלכה ומנהג ח"ב אות רפ"ו.

וסמך לזה דהנה במס' מגילה דף ו' ע"ב איתא מחלוקת אימתי קוראים את המגילה בשנה מעוברת, דלראב"י באדר הסמוך לשבט. ולרשב"א באדר הסמוך לניסן. ועכ"פ מבואר, דשני האדרים – שם אדר עליהם והשאלה היא רק מה להעדיף.

אכן ענין זה נחלקו בו רבוותא, דהנה כתב השפת אמת דטעם השמחה בחודש אדר הוא מחמת שבאותו החודש אוספים כסף לקרבנות ובני ישראל קיבלו על עצמם בשמחה לתרום לענין זה, לכן נשאת שמחה זו עד היום, ולדבריו בחודש אדר הראשון שמחה זו מה היא עושה הלא רק באדר השני היו אוספים שקלים ואם כן אין מקום לשמחה באדר

איתא בגמרא תענית כ"ט ע"א "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ויש מקום לדון בשנה מעוברת שישנם שני אדרים ממתי יש את ענין ריבוי השמחה של "משנכנס אדר מרבין בשמחה" האם כבר מאדר הראשון יש להרבות בשמחה או שמא אדר הראשון אינו נקרא אדר לענין זה, וכל ענין השמחה הוא רק באדר השני. ובין אי נימא הכי ובין אי נימא הכי יש נמי לדון בעצם הענין הזה של "משנכנס אדר מרבין בשמחה" מדוע מרבין בשמחה כל החודש. ועוד עלינו לבאר מהו גדר השמחה הזו. ונתחיל ראשון ראשון בס"ד.

שמחה באדר ראשון

לכאורה אפשר לתלות ענין זה בענין אחר. דהנה בספר קדושת לוי בכמה מקומות [פרשת שקלים ופרשת תצוה הובא נמי בכמה מקומות בספרי ר' צדוק הכהן בשם הקדושת לוי וכן מובא בשפת אמת בליקוטים לר"ח] ביאר הענין מדוע מעברין דווקא את חודש אדר וכתב לבאר דהנה בטור סימן תי"ז כתב די"ב חדשי השנה כנגד י"ב שבטים, אדר דמזלו דגים – כנגד יוסף שנמשל לדגים שלא

הראשון. והרב שאילת יעבץ כתב בחלק ב' סימן פ"ח דרך באדר הסמוך לניסן נוהג השמחה וכך כתב נמי בשו"ת תשובה מאהבה חלק ב' סימן ש"א דענין מרבים בשמחה הוא רק באדר שני. וסמך לזה יש מדברי הלבוש או"ח סימן תרפ"ה סק"א דכתב דאדר ראשון אין מזלו מזל דגים ומשמע שאינו נחשב כלל לחודש אדר ולא שייך בו כלל ענין השמחה, (אמנם עיין בלבוש בסימן תכ"ח דכתב דעיקר אדר הוא אדר ראשון, וצ"ע ויש ליישב.) והסברא מובאת בראש - דאדר ראשון הוא כמו שבת. והגר"ח פלאגי בספרו מועד לכל חי פרק ל"א אות נ"ב כתב וז"ל: מה שאמרו משנכנס אדר מרבין בשמחה ומאן דאיתא ליה דינא עם אומה אחרת הנה בשנה מעוברת מתחיל באדר השני, עכ"ל. ועיין נמי בסידור עובד ומועד לכל חי סימן ל"א אות נ"ד שכתב שאין שמחה באדר הראשון. ובשבט הלוי (חי' ק"ח) מסיק שאכן מעיקר הדין אין ענין שמחה באדר הראשון ומכל מקום יש שכן מוסיפין שמחה כבר מאדר הראשון וטוב לב משתה תמיד.

אומנם כבר דן הירושלמי במגילה פרק א' הלכה ה' האם חודש אדר א' הוא המקור ואילו אדר שני הוא תוספת או שמא להיפך, עיין שם ובתוספת נדרים ס"ג ע"ב וכן ברמב"ם הלכות נדרים פרק י' הלכה ו'.

משמע שחודש אדר הראשון הוא האדר המקורי ויש להאריך בזה ואכ"מ וכן ביאר בישועות יעקב או"ח סימן נ"ה את דברי ספר חסידים לגבי יארצייט עיי"ש.

והגר"ח קניבסקי מביא בספרו דרך שיחה פרשת מקץ משנה מגילה ו': "אין בין אדר הראשון לשני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים" משמע דלענין מרבין בשמחה שוין, ומביא מחלוקת הפוסקים - תרצ"ז - אם יש להרבות בשמחה בי"ד אדר א', לסוברים שכן - ה"ה כל חודש אדר א', ולסוברים שלא - אין גם ענין של מרבים, וכיון שהרמ"א פוסק שמצוה להרבות בשמחה בי"ד אדר א' - א"כ לכתחילה יש דין להרבות גם משנכנס אדר א'. ועיין בשו"ת חתם סופר חושן משפט סימן כ' ששם חתם בתשובתו וז"ל: יום ג' שנכפל בו כי טוב א' דר"ח אדר ראשון שמרבים בו שמחה לסדר ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ט, עכ"ל. הרי שלדעתו יש ענין שמחה גם באדר ראשון. וכן משמע נמי בחתם סופר או"ח סי' קס"ג.

[בספר מנת הלוי הובא נמי ביערות דבש חלק א' סוף דרוש ג' כתב להביא בשם המדרש שכשאמר משה ליהושע קח לנו אנשים להלחם בעמלק אמר לו לקחת אנשים דווקא שנולדו בחודש אדר השני כי בחודש אדר השני

אין מזל כלל, ומשמע עכ"פ שרק אדר הראשון מזלו דגים. ובשם האר"י ז"ל ידוע שמזלו של חודש אדר הראשון הוא ככל אדר ושל אדר השני הוא צירוף של כל החודשים יחדיו.]

שמחה כל החודש

איתא בגמרא

בגמרא תענית כט. כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. וצ"ב מהו ה"כשם" ומהו הדמיון בין מיעוט השמחה בחודש אב לריבוי השמחה בחודש אדר.

והנה על הפסוק במגילת אסתר [ט' כ"ב] "כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאכל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה" וגו', כתב הגר"א וז"ל: פ"י כאשר יושבין בצרה כמו שהיה כאן שסוברין שבאותו החודש יבא צרה כיון שהגיע אותו חדש הם בצרה גדולה יותר לכן אמר החודש נהפך כי כל החודש נהפך מיגון לשמחה וזהו שאמרו בגמרא כשם שכשנכנס אב ממעטין בשמחה כך כשנכנס אדר מרבין בשמחה ולכאורה קשה היאך שייך זה בזה, אבל לפי מה שכתבנו אתי שפיר כי כמו כשנכנס אב ממעטין בשמחה שכל החודש היה ביגון כך באדר כל החודש נהפך לשמחה כנ"ל, עכ"ל. מבואר דענין ריבוי ומיעוט השמחה הוא

דין בחודש, וזהו ה"כשם", ומקורו הוא מהכתוב במגילת אסתר,

ובתוספת ביאור, דכתב התשב"ץ בתשובה רע"א [וכך כתב המנחת חינוך מצוה ש"א] לגבי צום עשרה בטבת דקרוי "צום הרביעי" דהצום הוא דין בחודש, רק מתבטא ביום מסוים. והנה שיטת האבודרהם [הובא בבית יוסף סימן תק"נ] דאילו היה יכול לצאת עשרה בטבת בשבת היו צמים בשבת, והאריכו למעניתם באחרונים לבארו. ובחידושי הגר"ח [סטנסיל] מבאר דכל הצומות כולם דין הצום אינו על אותו היום בדווקא אלא הוא דין על כל החודש וגם לגבי עשרה בטבת כך הוא, רק שלגבי עשרה בטבת נאמר בקרא [יחזקאל כ"ד ב'] "בעצם היום הזה" ומכח פסוק זה יש תוספת וגילוי שגם נקבע יום לתענית.

נמצא שיסוד קריאת המגילה ודיניה כולל ענין השמחה – קאי על החודש, רק נקבע יום מסוים, דאף אם את עיקר השמחה קבעו ב"ד וט"ו אדר אין זה ענין דווקא על עצם הימים האלו אלא הוא דין על כל החודש רק שחז"ל קבעו לנו את היום בו נבטא את השמחה במעשים.

ואם אלו הם הדברים יתברר נמי מה שפסק השו"ע דאם יודע שלא